

A váteszről még egyszer

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 48. szám, 2019. november 29.

Érdeklődéssel olvastam Pankovits József hozzászólását (*D'Annunzio és Fiume*, *ÉS*, 2019/47., nov. 22.) *A Comandante a kormányzói palotában* című cikkemhez (*ÉS*, 2019/46., nov. 15.), melyben néhány megállapításom kívánja kiigazítani. Valóban a publicisztika műfaja nem igényli a forrásmegjelölést, de válaszul hadd utaljak néhányra. Saját forráskutatásaimra most nem térek ki, mivel azok más, a kifogásokban nem jelzett területekre vonatkoznak.

A D'Annunzio-féle megszállás jelentős kulturális vetülete különösen tág teret enged a széles körben alkalmazott interdiszciplináris kutatásoknak, melyeknek integráns részét képezi a történeti források, tanulmányok vizsgálata is. Jómagam abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy kutatásaim elején többször beszélhettem munkámról Leo Valiani szenátorral is, a sajnos Magyarországon a szakmai körökön kívül nem ismert kiváló történésszel, aki fiumei lévén, igen fiatalon ugyan, de a D'Annunzio-féle megszállásnak szemtanúja is volt.

Több tanulmány utal a kulturális áthallásokra, hatásokra. Claudia Salaris *Alla festa della rivoluzione. Artisti e libertari con D'Annunzio a Fiume* (2002, 2019) című kötete a fiumei megszállásból a lázadást, a forradalom akarását, a karnevál hangulatát, a provokáció ünnepét emeli ki, a város kozmopolita légkörének a fiatalokra gyakorolt hatását, költőkön, írókon, lázadó értelmiségieken keresztül az avantgárd jelenlétét. Ezek alapján előlegezi meg Fiumében a későbbi 68 szellemiségét. A párhuzammal nem szükséges egyetértenünk, mint a kutatások egy irányára hivatkoztam rá, mely megjelenése óta a tudományos életben igen nagy visszhangot kapott.

D'Annunzio körének, légionáriusainak olasz és külföldi résztvevői, szimpatizánsai több irányban nyitott kapcsolataira utaltam cikkemben a nemzetközi baloldali mozgalmak említésével. Azonban a Carta del Carnaro, a Kvarner Alkotmány baloldali, szocialisztikus elemei sem jelentettek konkrét politikai közeledést, kapcsolatfelvételt a baloldallal, ahogy a Horthy-bírálatok sem. D'Annunzio politikájában, ahogy cikkemben kifejtettem, egyáltalán nem a baloldali jelleg dominált.

A sokszínűségnek, az egymással ellentétes politikai irányok párhuzamos jelenlétének illusztrálására szolgált a Leninre való hivatkozásom. D'Annunzio külügyminisztere (a külügyi titkárság vezetője), Léon Kochnitzky belga baloldali értelmiségi közvetlenül a fiumei időszak után eredetileg franciául írott visszaemlékezésében, mely 1922-ben olaszul jelent meg, Lenin kijelentésére hivatkozik.

„A III. Internacionálé Kongresszusán Moszkvában egy szocialista képviselő a »közelgő olasz társadalmi forradalomról« szolt, a Szocialista Párt nagy erejét bizonyítandó, amikor is Lenin félbeszakította őt: »Olaszországban egyetlen forradalmár van: Gabriele D'Annunzio.«." (*La Quinta Stagione o I centauri di Fiume*, Bologna, Nicola Zanichelli Editore Nota e traduzione dal manoscritto francese di Alberto Luchini, p. 62.). Kochnitzky a hozzájuk jövő levelek ezreiről s a gyakran Fiumébe is érkező, népes számú újságírókról is írt, azaz más korabeli beszámolóknak, későbbi tanulmányoknak megfelelően ő is jelzi azt a fokozott nagy figyelmet, amely a fiumei időszakot kísérte. A költő-zenetudós Kochnitzky külügyi vezetői kinevezése, D'Annunzióval való kölcsönös szimpátiája is jelzi a politika nagymértékben személyes, improvizatív jellegét s számos külföldi fiatal érdeklődését is a fiumei események iránt, azokban való részvételét.

A Leninre való hivatkozás a történész szakmában mind a mai napig elterjedt, kiemelnék néhány fontos munkát: Ferdinando Gerra: *L'impresa di Fiume*, (1975), Giordano Bruno Guerri, a D'Annunzio archívum, emlékhely elnöke, könyvében: *Disobbedisco. Cinquecento giorni di rivoluzione. Fiume 1919-1920*, (2019) a

199. oldalon a kommunista internacionálé 1920-as kongresszusán részt vett Nicola Bombacci szocialista vezetőre hivatkozva közli a kijelentést. R. De Felice ama megjegyzését, hogy erre nincsen biztos forrás (*Mussolini, Il rivoluzionario, 1883-1920*, 1965. p. 555), Raoul Pupo, *Fiume città di passione* (2018, p. 124) című könyvében avval hidalja át, hogy Lenin talán éppen az olasz szocialista vezetők iránti elégedetlensége miatt ironikusan mondhatta, hogy abban az időben Olaszországban D'Annunzio az egyetlen forradalmár – ez rímel a korabeli feljegyzésre is.

D'Annunziótól távolról sem volt mindenki elragadtatva. Erre rövid példa Majakovszkij kis bökverse: „Finom friss fröccsöt felhajtani jó. / Fiumét borban vette be D'Annunzio.”

(*Szovjet ábécé*, F. Nadányi Zoltán fordítása)